

Ivan Dominik Vukasović, Zemljopisni i povijesni novi opis Karlovačkog generalata u Kraljevini Hrvatskoj (1777) (priređio i preveo Željko Holjevac); Gospić 2005.

Relativno „mlad“, Državni arhiv u Gospiću, osnovan 1999. godine, pokrenuo je ediciju „Prilozi za povijest Like“ s mogućnošću objavljivanja vrijednih djela iz ličke povijesti. U iznimno kratkom razdoblju objavljena je i sedma knjiga. Radi se o djelu Ivana Dominika Vukasovića, *Zemljopisni i povijesni novi opis Karlovačkog generalata iz 1777. godine*, koje je mr. Željko Holjevac prepisao, preveo i pripremio za tisak. Navedeno djelo dosada se čuvalo u rukopisu u Arhivu Hrvatske akademije znanosti i umjetnosti u Zagrebu. Zanimljivo je da zaslugom Ivana Kukuljevića Sakcinskoga ovaj rukopis nije izgubljen, jer ga je on 1867. kupio kod jednog antikvara i otada se čuva među kodeksima u Arhivu HAZU. Cilj objave ovog djela je predstavljanje javnosti izuzetno vrijednog povijesnog izvora koji se čuvao kao rukopis, a vrijednost rukopisa leži u činjenici da je nastao iz pera Ivana Dominika Vukasovića koji je u to vrijeme bio senjski kanonik i otočki župnik, pa su u tom smislu opisi krajeva u okviru Karlovačkog generalata osobito značajni. Priređivač knjige, osim što je transliterirao tekst iz gotice u latinicu i preveo ga na hrvatski jezik, osobitu pažnju posvećuje svim objavljenim i posebno neobjavljenim izvorima u nadležnim arhivima. Da bi se shvatilo rukopisno djelo Ivana Dominika Vukasovića, priređivač s pravom uvodi čitatelje u život Ivana Dominika Vukasovića, na temelju iscrpno istraženih izvora o njemu. Zahvaljujući sačuvanoj Spomenici župe Otočac i podacima koje je Ivan Dominik Vukasović u njoj bilježio, Ž. Holjevac je detaljno istražio i ispitao njegovo djelovanje u razdoblju 1774-1792. kada je bio zagrebački kanonik, a nakon što je istražio dostupno arhivsko gradivo Kaptolskog arhiva, na temelju toga predstavio je daljnji životni put Ivana Dominika Vukasovića. Osim navedenog djela opisa Karlovačkog generalata, Ivan Dominik Vukasović autor je još dva djela, o kojima se donosi kratak pregled i podaci o objavi. Da bi se dobio kompletan uvid u povijest navedenoga rukopisa, priređivač je obavio istraživanje dostupne literature u kojoj je našao neke podatke o tome, pa donosi povijesni slijed i objašnjenja uz povijest rukopisa i gdje i u kojoj mjeri je dosada bio djelomice objavljen. Da rukopis ne bi bio „samo“ prepisan i preveden na hrvatski jezik, Ž. Holjevac ga je uistinu s povijesnog aspekta i obradio, skrenuo pozornost na neke detalje, način pisanja, paralele s tadašnjim Vukasovićevim suvremenicima, a opet ostavljajući dovoljno prostora i slobode čitaocima, posebice povjesničarima za mogućnost komentiranja i postavljanja pitanja na Vukasovićev opis Karlovačkog generalata iz 1777.

Na kraju poglavlja o Ivanu Dominiku Vukasoviću donosi se detaljan pregled izvora i literature, a iz navedenog se vidi koliko je iscrpno ovo istraživanje o osnovnim podacima o Vukasoviću. Priređivač je još prije samog teksta koji je transliterirao iz gotice u latinicu, te preveo s njemačkog na hrvatski jezik, dao kratke opaske, što je osobito važno za poznavatelje njemačkog jezika i gotice, kao i za one koje zanima izvorni rukopis. S obzirom da se radilo o gotici i njemačkom jeziku 18. st. te Vukasoviću koji je bio Hrvat, a pisao je na njemačkom jeziku, autor je nailazio na poteškoće prilikom transliteracije i prijevoda. Upravo iz razloga da se ovaj povijesni izvor ne tumači krivo, u knjizi je na raspolaganje i izvorni njemački tekst, a naravno, svakom istraživaču je omogućen i slobodan pristup rukopisu u Arhivu HAZU.

Središnji dio knjige čini transliteriran tekst iz gotice u latinicu koji može biti najzanimljiviji poznavateljima njemačkog jezika i onima koji nisu u mogućnosti doći do izvornog Vukasovićevog rukopisa, pa se na ovaj način mogu zadovoljiti transliteracijom gotice, što svakako olakšava čitanje i dobrim germanistima. Da se ne radi o „običnom“ prijepisu govori podatak, da je priređivač ovog djela u bilješkama dao vrijedna objašnjenja toponima koje je Vukasović pisao ili na njemačkom jeziku ili na latinskom ili pak germanizirano ili onako kako je bilo ukorijenjeno u govornom jeziku. Najzanimljiviji dio djela je svakako prijevod na hrvatski jezik kojim je omogućen uvid u ovaj vrijedan rukopis

širokom krugu čitatelja i istraživača. Ovdje svakako treba napomenuti da prevoditelj nije samo preveo tekst na hrvatski jezik, već je prilikom prijevoda obavio čitav niz istraživanja kako bi mogao objasniti različite toponime, imena, izraze, povijesne činjenice. O tome najbolje govori 230 bilježaka koje pomažu u razjašnjenju različitih dvoumica prilikom čitanja teksta nastalog davne 1777. godine.

Od priloga treba spomenuti kazalo mjesta i osoba, kao i ilustracije sačuvanih karata, planova i nacрта što se odnose na područje Karlovačkog generalata, te fotografije pojedinih objekata i ruševina s tog područja. Također, na kraju teksta nalazi se i Opis dvostruke špilje u Tounju u Hrvatskoj, koji zapravo ne pripada Vukasoviću, već nepoznatom autoru, ali je zbog iznimno vrijednih podataka ipak objavljen.

Ovo djelo je vrijedan doprinos proučavanju povijesti Karlovačkog generalata, a posebno jer je nastalo iz pera čovjeka Hrvata, svećenika koji je živio u opisanom području, te na osobit način prikazao ne samo ovaj kraj u geografskom smislu, već i ljude i njihov mentalitet. Osim što ova knjiga predstavlja izniman doprinos poznavanju povijesne topografije Karlovačkog generalata, sigurno može biti zanimljiva i čitateljima koji nisu isključivo povjesničari.

Mirjana Jurić